

Zina K o m á r k o v á – Karel K o m á r e k (Brno, Olomouc)

IVAN LUTTERER OSLAVIL OSMDESÁTINY

Přicházíme gratulovat panu profesoru Ivanu Luttererovi k osmdesátým narozeninám a cítíme ostych, když máme připomenout jeho význam pro českou onomastiku a jazykovědu vůbec, tedy když my žáci máme hodnotit odkaz svého učitele. Vyslovujeme tento pozdrav v době, kdy pražské i brněnské pracoviště Ústavu pro jazyk český připravuje lexikografický popis pomístních jmen v našich zemích¹⁾ – projekt, na jehož koncepci i realizaci se prof. Lutterer významně podílel a podílí.

Vědecké dílo prof. Lutterera, jeho hlavní oblasti i konkrétní přínos už dříve rekapitulovali jiní autoři.²⁾ Vícekrát konstatovali, že Ivan Lutterer je příslušník a pokračovatel Šmilauerovy onomastické školy, že zkoumá vlastní jména z pohledu etymologického, sociolingvistického, psycholingvistického i kulturněhistorického, že navázal na Vladimíra Šmilauera v sledování toho, jak místní jména dokumentují vývoj osídlení, a zdárně aplikoval Šmilauerovu metodu „malých typů“. Ocenili mj. Luttererovu rozvážnost při interpretaci faktů a noblesní styl jeho projevů. To všechno můžeme jenom potvrdit. Z Luttererových prací je zřejmě nejznámější příručka „Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku“ (1997; s Rudolfem Šrámkem). Z dalších oblastí jeho badatelských zájmů kromě onomastiky je třeba připomenout zvláště dějiny českého jazyka a česko-německé jazykové kontakty. Ivan Lutterer

---

¹⁾ L. Olivová-Nezbedová – J. Malenínská, Slovník pomístních jmen v Čechách. Úvodní svazek, Praha 2000; M. Šípková, „Slovník pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku“ – nový projekt české lingvistiky. In: Nowe nazwy własne – nowe tendencje badawcze, Kraków 2007, s. 321 – 324; L. Čižmarová, Slovník pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku - digitalizace materiálu a metodologie zpracování, tamtéž, s. 325 – 333.

²⁾ M. Knappová – R. Šrámek, Ivan Lutterer šedesátiletý, Onomastický zpravodaj ČSAV 30, 1989, s. 198 – 202; L. Olivová-Nezbedová, Ivan Lutterer pětasedesátiletý, Onomastický zpravodaj 34 – 35, 1993 – 1994, s. 167 – 168; R. Šrámek, Zdravice Ivanu Luttererovi, Acta onomastica 34 – 35, 1994, s. 165 – 167; B. Dejmek, Hrst vzpomínek na prof. Ivana Lutterera k jeho 65. narozeninám, Češtinář 5, 1994 – 1995, s. 17 – 18; M. Harvalík, The 70th birthday of Ivan Lutterer, Linguistica Pragensia 9, 1999, s. 46 – 49; J. Matúšová, K životnímu výročí Ivana Lutterera, Naše řeč 82, 1999, s. 155 – 157; B. Dejmek, K sedmdesátinám Ivana Lutterera, Češtinář 10, 1999 – 2000, s. 32; K. Komárek, Prof. Ivanu Luttererovi k sedmdesátinám, Český jazyk a literatura 50, 1999 – 2000, s. 96 – 97; L. Olivová-Nezbedová, Ivan Lutterer sedmdesátiletý. In: L. Olivová-Nezbedová – R. Šrámek – M. Harvalík (eds.), Onomastické práce, svazek 4, 2000, s. 13 – 14; J. Matúšová, Profesor Ivan Lutterer pětasedmdesátiletý, Acta onomastica 45, 2004, s. 132 – 133; M. Harvalík, Významné životní jubileum Ivana Lutterera, Slovo a slovesnost 65, 2004, s. 313 – 315; aj.

ovšem pomáhal i dílům jiných odborníků jako vědecký redaktor (mj. „Slovníku pomístních jmen v Čechách“), jazykový poradce (podílel se na českém ekumenickém překladu bible) i editor (připravil 2. vydání „Stručného etymologického slovníku“ Josefa Holuba a Stanislava Lyera). Někdy přímo inspiroval speciální bádání v určité oblasti: tak např. jeho články o adaptaci vlastních jmen v biblickém překladu podnítily vznik několika větších prací o biblické onymii.³⁾

Dovolíme si zavzpomínat na prof. Lutterera také jako na univerzitního učitele. Jeho semináře onomastiky a dějin spisovné češtiny patřily k nejkvalitnějším a nejpříjemnějším; v normalizačních 80. letech byly navíc jedním z mála ostrůvků chráněných před ohlupující dobovou ideologií. Ivan Lutterer se tehdy zabýval mj. purismem 2. poloviny 19. století a představil nám mnoho zdařilých i nezdařilých „brusů jazyka českého“. Podrobněji než učebnice a kompendia nám vykládal zvláště o osobnosti Jana Gebauera. A vždycky jsme ocenili, když proměnil náš seminář ve tvůrčí dílnu, když nám např. jednou uložil, abychom vytvořili vlastní jméno pro sídliště se služebními byty zaměstnanců železnice (navrhovali jsme Zpozdilov). V našich vděčných vzpomínkách je Ivan Lutterer ideálem učitele, který své žáky zásadně bere vážně, ať jsou zrovna v jakékoli kondici; učitele, který je náročný a přitom nekonfliktní; vtipný a zároveň nepodbízivý; klidný, ale nenudící. To je stálá inspirace i pro naše pedagogické působení.

Kromě obvyklého přání štěstí, zdraví a dlouhých let přejeme Ivanu Luttererovi i jeden dárek lingvistický. Když pročítáme jeho bibliografii,⁴⁾ napadá nás, jak užitečný by byl knižní výbor jeho studií, kolikrát rozptýlených v hůře dostupných časopisech a sbornících. V poslední době vyšlo více výborů z díla významných lingvistů (Jiří Haller, Miroslav Komárek, Oldřich Leška a další), a dovolujeme si odhadnout, že kolekce Luttererových textů by byla nadprůměrně čtivá.

„Našich let bývá úhrnem sedmdesát, u toho kdo je při síle, osmdesát. Většina jich je lopota a trýzeň, neboť rychle pomíjejí, a my odlétáme,“ praví Písmo svaté Starého zákona (Žalm 90,10), o jehož českých překladech Ivan Lutterer víckrát zasvěceně pojednal. Přejeme panu profesorovi, aby navzdory citovanému mementu zůstal co nejdéle mezi námi.

---

³⁾ K. Dejmalová, Starozákonní antroponymie v českých překladech bible, Praha 1983; K. Komárek, Osobní jména v českých biblích, Olomouc 2000; R. Dittmann, Místní jména v českých překladech Starého zákona, Olomouc 2009.

⁴⁾ J. Papcunová – A. Nejedlá, Bibliografie prací Ivana Lutterera (1994 – 1999). In: Onomastické práce, svazek 4, 2000, s. 15 – 17; M. Nováková, Bibliografie onomastických prací univ. profesora PhDr. Ivana Lutterera, CSc., Acta onomastica 45, 2004, s. 134 – 151.